

การพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5
ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

Development of Web-Based Instruction based on Self-directed Learning on Buddhist Ceremony
for Grade Seven Students at Buddhist Study Center of Changhai Temple, Pattani Province

พระมหาปราชญ์ชูยต์ม ย่อมเต็ม¹, โอภาส เกาไสยาภรณ์², และ วสันต์ อดิศักดิ์³
Phramahapratchayut Yomtem¹, Ophat Kaosaiyaporn², and Wasan Atisap³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี 2) เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี และ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี จำนวน 30 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตฯ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อมูลบทความ

ส่งบทความ 14 กรกฎาคม 2558
ตอบรับ 23 กรกฎาคม 2558
เผยแพร่ออนไลน์ 23 ธันวาคม 2558

คำสำคัญ

บทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
คุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง
web-based instruction
self-directed learning

Abstract

The purposes of this study were intended 1) to develop the Web-based Instruction based on self-directed learning on Buddhist Ceremony for Grade seven students at Buddhist Study Center of Changhai Temple, Pattani Province, 2) to study the self-directed learning after studying with the Web-based instruction and 3) to study the learning achievement after studying with the Web-based Instruction. The sample consisted of 30 students at Buddhism Study Center of Changhai Temple, Pattani Province.

The conclusions were as follows: 1) it was not significantly between pretest and posttest of self-directed learning at .05 level and 2) it was significantly higher learning achievement of the students in the posttest than in the pretest at .05 level.

¹ นักศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
อีเมล: sriprayh1973@hotmail.com
Student, Master of Education (Educational Technology and Communication), Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus,
E-mail: sriprayh1973@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Assistant Professor, Ph.D., Department of Educational Technology, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Assistant Professor, Ph.D., Department of Educational Technology, Faculty of Education, Prince of Songkla University, Pattani Campus

บทนำ

จากสถานการณ์ความไม่สงบทางการเมืองภายในประเทศช่วงต้นปี 2557 ที่ผ่านมามีประเทศไทยประสบปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง อาชญากรรม การลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การทุจริตคอร์รัปชัน ความแตกแยกทางความคิด จนนำไปสู่การก่อจลาจลภายในประเทศ และความรุนแรงต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วเกิดจากการขาดสติ ขาดความสามัคคี ขาดจิตสำนึกที่ดี ขาดคุณธรรม และศีลธรรมของคนในชาติ ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ทุกภาคส่วนในประเทศได้ร่วมมือกัน ดำเนินการในเรื่องการสร้างความปลอดภัยสันติภาพและทำให้ประชาชนในชาติมีความรัก ความสามัคคีกัน โดยได้มอบหมายให้ พลโทสุรเชษฐ์ ชัยวงศ์ รองหัวหน้าฝ่ายสังคมจิตวิทยาการabin มัสการท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มงคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เพื่อขอความเมตตาประทานคำแนะนำในการสร้างความปลอดภัยสันติภาพของประชาชนในชาติ ซึ่งเป็นนโยบายเร่งด่วนของ (คสช.) ซึ่งท่านเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า มงคลาจารย์ ได้ประทานแนวคิดว่าการสร้างความปลอดภัยสันติภาพควรใช้มิติทางศาสนาที่คนไทยเลื่อมใสศรัทธา โดยส่งเสริมให้คนไทยรักษาศีล 5 จึงมีดำริให้จัดทำ “โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5” เพื่อให้เด็กเยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของการรักษาศีล 5 และตั้งใจรักษาศีล 5 เพื่อความสงบสุขร่มเย็นแก่ตนเองครอบครัวและประเทศชาติ (กรมการศาสนา, 2557)

ผู้วิจัยเห็นว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาโดยการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในเรื่องของศีล 5 เพื่อเป็นส่งเสริมให้คนในชาติมีความปลอดภัยกัน สอดคล้องกับนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพราะหากจะใช้วิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาแบบเดิมๆ อาจเข้าถึงสังคมยุคใหม่หรือคนรุ่นใหม่ได้ยากเพราะว่าสังคมสมัยปัจจุบันประชาชนไม่ค่อยมีเวลาไปปฏิบัติธรรมฟังเทศน์หรือศึกษาพระธรรมคำสอนที่วัดเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมา การเผยแพร่พระธรรมคำสอนในเรื่องของศีล 5 ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่สามารถทำให้เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและกว้างขวางมากที่สุด ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ผู้ใช้อยู่ที่ไหนเวลาใดก็สามารถที่จะเข้าไปศึกษาพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ตลอดเวลาทุกที่ทุกเวลา

ทั้งการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองเป็นแนวคิดของการเรียนรู้ชนิดหนึ่ง ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (life-long learning) ของผู้เรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและสนับสนุนสภาพ สังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) ได้เป็นอย่างดี แม้ว่าปัจจุบันการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง มักจะใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยผู้ใหญ่ แต่ในความเป็นจริงแล้วการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองควรมีการปลูกฝังตั้งแต่อายุน้อยๆ เพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของประเทศชาติต่อไป จากความสำคัญดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ในรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนผู้วิจัยเห็นว่าวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ในรูปแบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จะสามารถแก้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนได้ เนื่องจากบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นแก่ผู้เรียนในเรื่องของการเลือกเวลาและสถานที่สำหรับการเรียน และเป็นช่องทางการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ประหยัดเวลา รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร และในการวิจัยครั้งนี้ยังสามารถเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ.05

2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ.05

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี จำนวน 30 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น คือ บทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

2.2 ตัวแปรตาม คือ

2.2.1 คุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

1. แบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง บทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี หาเป็นมาตราส่วน 5 ระดับที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Alpha- Coefficient) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538) โดยแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.945

2. แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ของ (Kuder Richardson) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538) โดยแบบทดสอบมีความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.858

แบบแผนการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการวิจัยในรูปแบบกลุ่มเดียว สอบก่อนและหลังเรียน (One Group Pretest-Posttest Design) (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ, 2538)

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยในรูปแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลังเรียน

T ₁	X	T ₂
----------------	---	----------------

เมื่อ T₁ หมายถึง การทดสอบคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน

X หมายถึง การดำเนินการเรียนการสอนโดยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรื่องศีล 5

T₂ หมายถึง การทดสอบคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างใต้ จังหวัดปัตตานี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ในการประเมินคุณภาพสื่อการสอนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างใต้ จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นจากผู้ประเมินคุณภาพสื่อการสอนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างใต้ จังหวัดปัตตานี

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านที่ 1 ส่วนนำของบทเรียน			
1.1 การนำเข้าสู่บทเรียนสร้างความสนใจของผู้เรียน	4.00	.000	ดี
1.2 การนำเข้าสู่บทเรียนใช้ภาพที่สร้างความสนใจของผู้เรียน	4.00	.000	ดี
1.3 การนำเข้าสู่บทเรียนมีการใช้ตัวหนังสือที่สร้างความสนใจผู้เรียน	4.00	.000	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 1	4.00	.000	ดี
ด้านที่ 2 การออกแบบตัวอักษร/ภาษา/ ภาพ			
2.1 การออกแบบหน้าจอเหมาะสม ง่ายต่อการใช้งาน	5.00	.000	ดีมาก
2.2 มีความสวยงาม ความน่าสนใจ	5.00	.000	ดีมาก
2.3 ภาพหน้าจอดีความเหมาะสม	4.33	.577	ดี
2.4 ภาพประกอบสื่อความหมายชัดเจนและมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	3.67	.577	ดี
2.5 การใช้อักษรในการสื่อความหมาย มีความชัดเจน	4.33	.577	ดี
2.6 เลือกใช้ขนาดตัวอักษร สี และภาพ ที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.00	.000	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 2	4.39	.316	ดี
ด้านที่ 3 กิจกรรมปฏิสัมพันธ์			
3.1 มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.67	.577	ดีมาก
3.2 มีความถูกต้องของเนื้อหา	4.67	.577	ดีมาก
3.3 มีช่องทางการติดต่อระหว่างผู้เรียนผู้สอนอย่างเหมาะสม	3.67	.577	ดี
3.4 มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน	3.67	.577	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 3	4.17	.000	ดี
ด้านที่ 4 การเชื่อมโยงเนื้อหาภายในบทเรียน			
4.1 ความเชื่อมโยงเนื้อหาภายในบทเรียนมีความสมบูรณ์	4.33	.577	ดี
4.2 ปุ่มต่างๆ สื่อความหมายง่ายต่อความเข้าใจ	4.67	.577	ดีมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นจากผู้ประเมินคุณภาพสื่อการสอนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี (ต่อ)

รายการประเมิน	ผลการวิเคราะห์		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
4.3 เมนูหลัก เมนูย่อยเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม	4.67	.577	ดีมาก
4.4 เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ เชื่อมโยงอย่างเหมาะสม	3.67	.577	ดี
4.5 ตำแหน่งปุ่มต่างๆ อยู่ในระดับเดียวกันทั้งบทเรียน	4.33	.577	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 4	4.33	.255	ดี
ค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมด	4.26	.246	ดี

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นจากผู้ประเมินคุณภาพสื่อการสอนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี พบว่าในด้านที่ 1 ส่วนนำของบทเรียนซึ่งประกอบด้วย 1) การนำเข้าสู่บทเรียนสร้างความสนใจของผู้เรียน 2) การนำเข้าสู่บทเรียนใช้ภาพที่สร้างความสนใจของผู้เรียน 3) การนำเข้าสู่บทเรียนมีการใช้ตัวหนังสือที่สร้างความสนใจผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 1 อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.00$, S.D.=.000) ด้านที่ 2 การออกแบบตัวอักษร/ภาษา/ภาพ 1) การออกแบบหน้าจอเหมาะสม ง่ายต่อการใช้งาน 2) มีความสวยงามความน่าสนใจ 3) ภาพหน้าจอมีความเหมาะสม 4) ภาพประกอบสามารถสื่อความหมายชัดเจนและมีความสอดคล้องกับเนื้อหา 5) การใช้อักษรในการสื่อความหมาย 6) เลือกใช้ขนาดตัวอักษร สี และภาพที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน มีความชัดเจน มีค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 2 อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.39$, S.D.=.316) ด้านที่ 3 กิจกรรมปฏิสัมพันธ์ 1) มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ 2) มีความถูกต้องของเนื้อหา 3) มีช่องทางการติดต่อระหว่างผู้เรียน ผู้สอนอย่างเหมาะสม 4) มีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยรวมด้านที่ 3 อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.17$, S.D.=.000) ด้านที่ 4 การเชื่อมโยงเนื้อหาภายในบทเรียน 1) ความเชื่อมโยงเนื้อหาภายในบทเรียนมีความสมบูรณ์ 2) ปุ่มต่างๆ สื่อความหมายง่ายต่อความเข้าใจ 3) เมนูหลัก เมนูย่อยเชื่อมโยงอย่างเหมาะสม 4) เรื่องราวหรือเนื้อหาต่างๆ เชื่อมโยงอย่างเหมาะสม 5) ตำแหน่งปุ่มต่างๆ อยู่ในระดับเดียวกันทั้งบทเรียน ผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยรวม

ด้านที่ 4 อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.33$, S.D.=.255) สรุปรวมทุกด้านแล้วค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นจากผู้ประเมินคุณภาพสื่อการสอนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.26$, S.D.=.246) ซึ่งมีคุณภาพเพียงพอและเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้

2. ผลการศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี

การศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยแบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี

(N=30)

รายการ	N	\bar{X}	S.D.	t	sig
ก่อน	30	140.87	15.00	.927	.181*
หลัง	30	145.00	15.22		

*P>.05

จากตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยแบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองของนักเรียนก่อนและหลังเรียนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ .181 ซึ่งความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

ระหว่างก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี

การเก็บรวบรวมข้อมูลและผลวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี (N=30)

(N=30)

รายการ	N	\bar{X}	S.D.	t	sig
ก่อน	30	17.57	2.885	11.80	.000*
หลัง	30	24.37	1.790		

*P>.05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดข้างไห้ จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้เพื่อศึกษาผล ซึ่งจะได้อภิปรายผลการทดลองตามลำดับสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สูงกว่าก่อนเรียน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งผลการวิจัยรายด้าน พบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยรวมด้านประเมินการเรียนรู้ของตนเอง หลังเรียน ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=793$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=3.75$, $S.D.=865$) อยู่ในระดับเกณฑ์ดี 2) คะแนนเฉลี่ยรวม ด้านสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง หลังเรียน ($\bar{X}=3.98$, $S.D.=.821$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=3.96$, $S.D.=.862$) อยู่ในระดับเกณฑ์ดี 3) คะแนนเฉลี่ยรวมด้านรักการเรียนรู้ หลังเรียน ($\bar{X}=4.00$, $S.D.=.873$) ต่ำกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=4.05$, $S.D.=.857$) เล็กน้อย แต่อยู่ในระดับเกณฑ์ดี 4) คะแนนเฉลี่ยรวมด้านมีการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง หลังเรียน ($\bar{X}=4.10$, $S.D.=.794$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=4.04$, $S.D.=.756$) อยู่ในระดับเกณฑ์ดี 5) คะแนนเฉลี่ยรวมด้านรู้ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง หลังเรียน ($\bar{X}=3.81$, $S.D.=.794$) ต่ำกว่าก่อนเรียนเล็กน้อย ($\bar{X}=3.85$, $S.D.=.887$) แต่อยู่ในระดับเกณฑ์ดี 6) คะแนนเฉลี่ยรวมด้านรู้จักแหล่งเรียนรู้ หลังเรียน ($\bar{X}=3.93$, $S.D.=.852$) ต่ำกว่าก่อนเรียนเล็กน้อย ($\bar{X}=4.01$, $S.D.=.781$) แต่อยู่ในระดับเกณฑ์ดี กล่าวโดยสรุป ผลการเปรียบเทียบแบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ก่อนและหลังเรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 6 ด้านของแบบวัดคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง หลังเรียน ($\bar{X}=4.02$, $S.D.=.827$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=3.91$, $S.D.=.840$) อยู่ในระดับเกณฑ์ดี โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .181 ซึ่งค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนเรียนและหลังเรียนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นว่าคะแนนก่อนและหลังเรียนในทุกด้านอยู่ในระดับเกณฑ์ดี จากการวิเคราะห์และสังเกตของผู้วิจัย 1) ด้านการประเมินการเรียนรู้ของตนเอง พบว่า ผู้เรียนสามารถประเมินการเรียนรู้

ของตนเองอยู่ในระดับเกณฑ์ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Candy (1991); Skager (1978) ที่กล่าวไว้ว่า การรู้จักพัฒนาเกณฑ์การประเมินการเรียนรู้ของตนเองว่าสามารถเรียนได้ดีเพียงใด โดยการค้นหาคำตอบและการให้เหตุผล โดยอาจประเมินด้วยตนเองหรือขอความร่วมมือจากผู้อื่นก็ได้ 2) ด้านสมัครใจที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง พบว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้ อยู่ในระดับเกณฑ์ดี สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด อิศระวัฒน์ (2541) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนเรียนด้วยความสนใจรู้ด้วยตนเองด้วยความสมัครใจโดยไม่มีใครบังคับ 3) ด้านรักการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำสิ่งต่างๆ ได้ดีมีความกระตือรือร้น สนุกสนานในการเรียนรู้ อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Guglielmino (1977) ที่กล่าวไว้ว่า การเป็นผู้กระตือรือร้นในการเรียนรู้อยู่เสมอความชื่นชอบ ชื่นชมในผู้ที่รักการเรียนรู้ สิ่งใหม่ความสนุกสนานกับการแสวงหาความรู้ 4) ด้านมีการวางแผนการเรียนรู้ของตนเอง พบว่า ผู้เรียนมีการวางแผนได้ดีพอสมควร เรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Skager (1978); Knowles (1975) ที่กล่าวไว้ว่า การวางแผนการเรียนรู้ความต้องการในการเรียนของตนเองมีความสามารถในการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง โดยเป็นจุดมุ่งหมายที่สามารถประเมินผลสำเร็จได้ 5) ด้านรู้ความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง พบว่า ผู้เรียนสามารถบอกความต้องการในการเรียนรู้เรียนไปเพื่ออะไร เป้าหมายการเรียนรู้คืออะไร อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด อิศระวัฒน์ (2541) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนสามารถบอกสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้ สามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลและการประเมินผลตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนที่ดี 6) ด้านรู้จักแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสามารถเลือกหาแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลที่เหมาะสมกับตนเองของแต่ละคน อยู่ในระดับดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Knowles (1975) ที่กล่าวไว้ว่า ความสามารถในการแสวงหาบุคคลและแหล่งวิทยาการที่เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานข้อที่ 2 นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าบทเรียนนี้สามารถช่วยผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปริญาวัฒน์ จันทร์สิงห์ (2551) ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะเด่นของบทเรียนผ่านเครือข่าย สามารถสร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้

จากการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่เรียนด้วยบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นั้น มีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ฉะนั้น สามารถนำกระบวนการจัดการเรียนการสอนนี้ไปบูรณาการจัดการเรียนการสอนกับรายวิชาอื่นหรือผู้เรียนระดับอื่นๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองอีกด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องศีล 5 ที่ส่งผลต่อคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ในการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ในด้านอื่นๆ เช่น ด้านมีความมั่นใจในตนเอง ด้านมีความกระตือรือร้น ด้านเลือกใช้ทักษะความสามารถในการแสวงหาความรู้ ด้านผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ดีกับผู้อื่น เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ควรมีการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองในทุกระดับของชั้นวัย เพราะในปัจจุบันการพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้แบบชี้นำตนเองจะเป็นของผู้ใหญ่เสียเป็นส่วนใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2557). *แนวทางการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชาวประชาเป็นสุขในคำริของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระปริญาวัฒน์ จันทร์สิงห์. (2551). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องเบญจศีลและเบญจธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ล้วน สายยศ, และ อังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุริยสาส์นการพิมพ์.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2541). การเรียนรู้ด้วยตนเองกลวิธีสู่การศึกษาเพื่อความสมดุล. *วารสารครุศาสตร์*, 27(1), 35-38.
- Candy, P. C. (1991). *Self-direction for lifelong learning: A comprehensive guide to theory and practice*. San Francisco: Jossey Bass.
- Gluglielmino, L. M. (1977). *Development of self-directed learning readiness scale*. Georgia: Gorgia University.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed learning: A guide for learners and teachers*. Chicago: Follett Publishing.
- Skager, R. (1978). *Lifelong education and evaluation practice*. Oxford: Frankfurt Unesco Institute for Education.